

Ayşegül KANBAK *

Üniversite Öğrencilerinin Çevresel Tutum ve Davranışları: Farklı Değişkenler Açısından Kocaeli Üniversitesi Örneği

Environmental Attitudes and Behaviors of College Students: A Case Study Conducted at a Kocaeli Üniversitesi

Özet

Çevre dostu bir davranışın benimsenmesini teşvik etmek, çevresel etkileri azaltmak ve sürdürülebilir bir geleceğe taşımak için kritik bir öneme sahiptir. Üniversite eğitimi gelecekte çevreyi koruyan bireylerin yetiştirilmesinde önemli bir role oynamaktadır. Bu araştırmanın amacı üniversite öğrencilerinin çevresel tutum ve davranışlarının ölçülmesi ve çevre dersi, yaş, cinsiyet, sınıf düzeyi, yerleşim yeri, anne-baba eğitimi ve anne-baba mesleği gibi değişkenlere göre öğrenciler arasında önemli farklar olup olmadığının tespit Kocaeli Üniversitesinde öğrenim gören 748 üniversite öğrencisi üzerinde yürütülmüştür. Araştırmada veri toplama aracı olarak "Çevresel Tutum Ölçeği" ve sosyo demografik anket formu kullanılmıştır. Öğrencilerin çevreye karşı tutumları onların cinsiyetlerine, çevre dersi almalarına, yerleşim yerlerine, annenin eğitimine ve mesleğine göre farklılık göstermemektedir. Üniversite öğrencilerinin babalarının eğitim durumu ve mesleği, sınıf düzeyi ve yaşa göre önemli farklılık göstermemektedir.

Anahtar Kelimeler: Çevresel Tutum, Çevre Dostu, Çevre Eğitimi, Üniversite Öğrencileri

Jel Kodları: Q56, Q15

* Batman Üniversitesi, İİBF, Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi, akanbak@gmail.com

Giriş

Dünya nüfusu 1900'lü yıllardaki 1.5 milyar düzeyinden, 2015 yılında 7.3 milyara ulaşmıştır.¹ Nüfustaki bu değişimin yanında teknolojik gelişme, nüfus hareketliliği ve tüketim artışıyla birlikte insan yaşamı da değişime uğramaya başlamıştır. Özellikle 20. yüzyılda gerçekleşen sanayileşme ve hızlı teknolojik gelişme ile birlikte üretim ve tüketimin hızlı artışı sonucu, doğal kaynaklar bozulmaya ve tükenmeye, toprak, hava ve su hızla kirlenmeye başlayarak doğanın kendi kendini yenileme özelliği ve çevrenin kendini toparlayabilme gücü azalmıştır. Birleşmiş Milletlerin 2050 yılına ait nüfus projeksiyonunda, dünya nüfusunun yaklaşık olarak 9.6 milyar olacağı tahmin edilmektedir.² Buna karşılık uzmanlar, dünyanın doğal kaynaklarının kapasitesi ile ilgili net bir şey söyleyememekte ancak aşırı tüketime dayanan bugünkü yaşam tarzımızın dünyanın kapasitesini zorladığı belirtmektedirler (Oskamp, 2000; Winter, 1996 akt Lehman ve Geller, 2004:14, Walther, Berger ve Sykes, 2005: 1428). UNESCO, gelecek nesillere sürdürülebilir bir miras bırakmak için gezegenimizin koruması çağrısında bulunmuş ve başarılı sürdürülebilir bir gelişim için eğitim, araştırma, teknoloji, finansman, üretim ve tüketim gibi bazı alanlarda önerilerde bulunmuştur (Heyl,M,Diaz,M.E, Cifuentes, L, 2013: 490). Bu öneriler içinde insanların çevre konusunda eğitilmesi temel bir rol oynamaktadır. Çünkü çevre sorunlarının kökeni insanların çevre hakkındaki görüşlerine ve tutumlarına dayanmakta, bu görüş ve tutumları da belirleyen bu konu hakkındaki eğitimlerdir. Çevre sorunlarının azaltılması için pozitif yönlü bir çevresel tutuma ya da bu yönlü tutum değişikliğine ihtiyacımız bulunmaktadır.

Yukarda bahsi geçen eğilimlerin yönüne ışık tutmak amacıyla üniversite öğrencilerinin çevresel tutum ve davranışlarının ölçülmesinin amaçlandığı bu araştırmada çevresel tutum, çevreye karşı kazanılmış olumlu yada olumsuz yatkınlık, çevreci davranış, çevreyi koruma ve korumaya katkı da bulunan eylemler olarak kabul edilmiştir.

Günümüzde tartışılan yazılı ve görsel basına konu olan pek çok çevre sorununa karşı geliştirilmek istenen çözümler, sadece fiziksel uğraşlarda değil, aynı zamanda insanların çevre algısının değiştirilmesinde de aranmaktadır. Çünkü, insanlardaki algı değişikliği beraberinde tutum değişimini de getirmektedir. Dolayısıyla, sürdürülebilir bir gelecek elde etmek için davranış kalıplarının ve beraberinde tutumların da değişmesi gerekmektedir (Lehman ve Geller, 2004:14). Çevre konusunda verilen eğitimler pozitif bir tutum oluşturulması, sorumluluk alınması, çevrenin korunması ve muhafaza edilmesi konusunda yardımcı olmaktadır (Thiengkamol ve Thiengkamol, 2012: 56). Ayrıca insanların çevre konusunda eğitilmesi, toplum ve doğal kaynaklar arasındaki etkileşimi belirleyen düzenlemelerinin oluşturulmasında önemli bir basamak olarak da

¹ <http://populationpyramid.net/world/2015/>, (Er.Trh:9.04.2015)

² <http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=45165#.VSpCaJUfrIU>, (Er.Trh:9.04.2015)

görülmektedir. Çevrenin korunmasında aktif rol oynayan bireylerin eğitilmesinde ve yetiştirilmesinde ise yüksek öğretim önemli bir rol oynamaktadır.

Üniversiteler toplumun gelişmesine katkıda bulunan kurumlardan biridir. Bu nedenle sosyal ve çevresel farkındalığın yaratılmasında ve artırılmasında sorumlulukları bulunmaktadır. Son yıllarda, çevre bilinci, çevrenin korunması ve sürdürülebilirlik üniversitelerde sıkça tartışılan konular haline gelmiş ve formal ya da informal eğitimlerle pozitif yönlü çevresel tutum ve farkındalığın artırılması amaçlanmaktadır. Ancak çalışmalar göstermiştir ki, pek çok üniversite öğrencisi iklim değişikliği gibi küresel problemlerle ilgilenip çevreye karşı pozitif bir tutum sergilemelerine rağmen, günlük faaliyetlerinde çevre dostu olarak davranmamaktadır (Müderisoglu ve Altanlar, 2011:160). Çevre dostu davranış, çevreye mümkün olduğunca az zarar veren davranışları ifade etmekte olup çeşitli faktörlerden etkilenmektedir. Bu faktörlerin en önemlisi çevresel tutumdur. Ancak çevresel tutum her ne kadar çevre dostu davranışın güçlü bir öncüsü olarak tanımlansa da, ikisi arasında bir farklılığın olduğu görülmektedir. Bazı araştırmalar, çevre dostu davranış için algılanan çabanın önemli bir faktör olduğunu ve insanların pozitif çevre dostu tutuma sahip olmalarına rağmen çevre dostu davranış için minimum çaba göstermek istediklerini ortaya çıkarmıştır (Kollmuss ve Agyeman, 2002; Rodríguez-Barreiro et al., 2012 akt Heyl, M, Diaz, M.E, Cifuentes, L, 2013: 490). Başka bir ifade ile çevresel tutum ile çevre dostu davranışlar arasında her zaman doğrusal bir ilişki bulunmamaktadır. Hadlock ve Beckwith (2002), yapmış oldukları çalışmada kişilerin nedenlerini anlamadıkları ya da kendilerini doğrudan ilgilendirmeyen çevre konularında katılımcı olmadıklarını tespit etmişlerdir. Bu nedenle kendilerine dokunan- doğrudan zarar veren bir durum olmadığı sürece habitat ya da doğal türler onlar için önemsiz hale gelmektedir.

Bu davranışı etkileyen diğer faktörler yaş ve cinsiyet gibi demografik faktörlerdir. Bunların doğrudan etkisi olmamasına rağmen hem çevresel tutumu ve çevre dostu davranışı etkilemektedir. Daha önceki çalışmalarda özellikle eğitim yılının ve cinsiyetin tutum ve davranış üzerinde etkileri olduğu tespit edilmiştir (Fernández Rodríguez, Carrasquier, 2007; Tuncer, Ertepinar, Tekkaya, Sungur, 2005, Uitto, Juuti, Lavonen, Byman, Meisalo, 2011).

Bu araştırma üniversite öğrencilerinin nasıl bir çevresel tutuma ve yaklaşıma sahip olduklarını çevresel tutum ölçeğini kullanarak belirlemeyi ve aşağıdaki sorulara cevap bulmayı amaçlamaktadır:

- Çevre dersi alan öğrencilerin çevresel tutum ve davranışların da farklılık bulunmakta mıdır?
- Öğrencilerin çevresel tutum ve davranışlarında okudukları sınıf düzeyine göre herhangi bir farklılık bulunmakta mıdır?
- Öğrencilerin çevresel tutum ve davranışlarında yaşa göre herhangi bir farklılık bulunmakta mıdır?

- Çevresel tutum ve davranış öğrencilerin cinsiyetine göre farklılık göstermekte midir?
- Çevresel tutum ve davranış öğrencilerin ailelerinin bulunduğu yerleşim birimine göre farklılık göstermekte midir?
- Çevresel tutum ve davranış öğrencilerin ailelerinin eğitimine göre farklılık göstermekte midir?
- Çevresel tutum ve davranış öğrencilerin ailelerinin mesleklerine göre farklılık göstermekte midir?

Yöntem ve Bulgular

Çalışma Alanı

2014 yılı adrese dayalı nüfus sayımına göre, nüfusun yaklaşık %40'ını 24 yaşından genç bireyler oluşturmaktadır. Merkezi olarak yapılan üniversite giriş sınavı sayesinde farklı illerden ve farklı sosyal gruplardan gelen ve genellikle 24 yaş altında olan öğrenciler üniversitelerde yer almaktadır. Dolayısıyla ortaya çıkan bu çeşitlilik araştırma alanı olarak üniversitenin seçilmesinde birincil etken olmuştur. Saha çalışması 2014 yılının Mart, Nisan ve Mayıs aylarında Kocaeli Üniversitesi'nin Umuttepe ve Anıtpark kampüsü, Kandıra, Karamürsel ve Derbent ilçelerinde bulunan yüksek okullarda yürütülmüştür. Umuttepe Kampüsünden üç fakülte (İktisadi İdari Bilimler, Eğitim, Mühendislik) ve bir yüksekokul (Beden Eğitimi ve Spor Y.O) Anıtpark kampüsünden bir fakülte (Mimarlık) ve Kandıra ilçesinden bir meslek yüksekokulu (Kandıra MYO), Karamürsel İlçesinde bulunan iki meslek yüksekokulu (Karamürsel ve Gazanferbilge), Derbent ilçesinde bulunan bir meslek yüksekokulu (Derbent MYO) çalışmanın uygulandığı okullardır (Tablo 1).

Örnekleme

Çalışmada veri toplama aracı olarak bir anket formu kullanılmıştır. Anket formunda cevaplayıcıların demografik özellikleri ile ilgili sorular ve Berberoğlu ve Tosunoğlu (1995) tarafından üniversite öğrencilerinin çevresel tutumlarını belirlemek amacıyla geliştirdikleri 21 maddeli "çevresel tutum" ölçeği yer almıştır. Anketler ders saatlerinde dersliklerde uygulanmış ve cevaplayıcılar soruları kendileri okuyup cevaplandırmışlardır. Toplam da 748 öğrenciye uygulanan ankette elde edilen veriler dijital ortama aktarılmış ve SPSS 21.0 paket programı yardımıyla tanımlayıcı istatistikler hesaplanmıştır. Araştırmanın, kısa sürede farklı bölümlerde gerçekleştirilebilmesi için kolayda örnekleme yöntemi kullanılmış olup bu aynı zamanda araştırmanın en önemli kısıtını oluşturmuştur.

Tablo 1 : Araştırmanın Uygulandığı Okullar

Okullar	n	%
Kandıra MYO	200	26,7
Gazanfer Bilge MYO	118	15,8
Karamürsel MYO	32	4,3
Derbent MYO	50	6,7
Beden Eğitimi ve Spor YO	48	6,4
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	50	6,7
Eğitim Fakültesi	50	6,7
Mühendislik Fakültesi	100	13,4
Mimarlık ve Tasarım Fakültesi	100	13,4
Toplam	748	100

Ölçek

Anket formunda, çevresel tutum ölçeğinin yanında öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerini, çevre konusundaki eğitimlerini, çevre sorunları karşısında toplumun ve kendi duyarlılıklarını nasıl değerlendirdiklerini belirlemeye yönelik 18 soruya da yer verilmiştir. Çevresel Tutum Ölçeği'nin Cronbach alfa değeri $\alpha=0.77$ olarak bildirilmiştir. Bu çalışmada ölçeğin Cronbach alfa değeri $\alpha=0.65$ olarak bulunmuştur. Ölçekte çevre ile ilgili 11 olumsuz madde ve 10 olumlu maddeye yer verilmiştir. Ölçek beşli likert (1=kesinlikle katılıyorum, 2=katılıyorum, 3=kararsızım, 4=katılmıyorum, 5=kesinlikle katılmıyorum) tipi ölçek olup, ölçekten alınabilecek en düşük puan 21, en yüksek puan 105'dir (Berberoğlu ve Tosunoğlu, 1995: 42). Ölçekte nüfus artışı, enerji tasarrufu, çevresel sorunlar ve nükleer enerji olmak üzere 4 alt boyut bulunmaktadır. Analizlerde sayı yüzde dağılımı, ortalama, t- testi ve varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır.

Bulgular

Çalışmada öncelikle anket formunun demografik kısmı değerlendirilmiştir. Araştırma kapsamına giren öğrencileri %63,5 kız, %36,5'u erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Öğrencilerin çoğunluğu (%38,9) yurttan kalırken, %25,1'i arkadaşlarıyla birlikte %26,2'si ise ailesiyle beraber evde kalmaktadır. Sadece %7,8'lik kısmı tek başına yaşamaktadır. Öğrencilerin yaş ortalaması 21, ailelerinin gelir ortalaması ise 2.028 TL'dir. Ankete katılan öğrencilerin annelerinin eğitim düzeyi çoğunlukla lise ve altı (%81,3) olarak tespit edilirken %60'ı çalışmamaktadır. Annelerin sadece %10'u üniversite mezunu olup yaklaşık %2'lik kısmı ise lisansüstü eğitime sahiptir. %36,6'sının işçi, %30,8'nin ise serbest meslek sahibi olduğu babaların eğitim durumunda ise biraz farklılık görülmüş, %76'sı lise ve altı, yaklaşık %20'si üniversite mezunu, %2,7'si ise lisansüstü eğitime sahip olarak tespit edilmiştir. Öğrencilerin ailelerinin yaşadığı yere baktığımız zaman %80'i yerleşim birimi olarak ilde, %16,4'ü ilçede ve sadece %1,2'si köyde yaşadıklarını söylemiştir. ilde yaşayanların %36'sı İstanbul'da yaşamaktadır. Ankete katılanların %4,8 hazırılıkta, %32'si 1.sınıfta, %47,1'i 2.sınıfta, %11,9'u 3.sınıfta ve %4,3'ü ise son sınıfta okumaktadır (Tablo 2).

Tablo 2: Öğrencilerin Demografik Bilgileri

Cinsiyet	n	%	Eğitim Düzeyi (Anne)	n	%
Kadın	475	63,5	Okuryazar	48	6,4
Erkek	273	36,5	İlköğretim	240	32,1
Toplam	748	100,0	Ortaokul	191	25,5
İkamet	n	%	Eğitim Düzeyi (Baba)	n	%
Yurtta	291	38,9	Lise	177	23,7
Arkadaşlarla Evde	188	25,1	Üniversite	78	10,4
Aile İle Birlikte	196	26,2	Lisansüstü	14	1,9
Tek Başına	58	7,8	Toplam	748	100
Diğer	15	2	Eğitim Düzeyi (Baba)	n	%
Toplam	748	100	Okuryazar	17	2,3
Yaş	n	%	İlköğretim	164	21,9
17-20	321	42,9	Ortaokul	173	23,1
21-24	361	48,3	Lise	233	31,1
25-28	54	7,2	Üniversite	141	18,9
29-32	12	1,6	Lisansüstü	20	2,7
Toplam	748	100	Toplam	748	100
Ailenin Geliri	n	%	Ailenin Yaşadığı Yer	n	%
0-1000	69	9,2	İl	603	80,6
1001-1500	175	23,4	İlçe	123	16,4
1501-2000	151	20,2	Köy	9	1,2
2001-2500	158	21,2	Toplam	735	98,3
2501-3000	108	14,5	Babanın Mesleği	n	%
3001 ve yukarısı	86	11,5	Serbest Meslek	230	30,8
Toplam	747	100	Memur	194	26
Annenin Mesleği	n	%	İşçi	273	36,6
Serbest Meslek	72	9,6	Çalışmıyor	49	6,6
Memur	88	11,8	Toplam	746	100
İşçi	137	18,3	Sınıf	n	%
Çalışmıyor	450	60,2	Hazırlık	36	4,8
Toplam	747	100	1.Sınıf	239	32
			2.Sınıf	352	47,1
			3.Sınıf	89	11,9
			4.Sınıf	32	4,3
			Toplam	748	100

Öğrencilerin çevre konuları ile ilgili bağlantılarına baktığımız zaman, araştırma kapsamına giren öğrencilerin %67,1'i çevre konusunda hiç ders almadıklarını söylerken, %8,7'si okul dışında çevre ile ilgili eğitim aldıklarını söylemiştir. Okul dışında eğitim alanlar da, genellikle İstanbul'da seminer şeklinde 1 günlük eğitimlere katıldıklarını belirtmişlerdir. Ankete katılanların %62,6'sı hiçbir çevre örgütünün aktivitelerine katılmadıkları söylemiştir. Bu oran aynı zamanda öğrencilerin genel çevre sorunlarına olan ilgilerini de göstermektedir. Öğrencilere ailelerinde çevre ile ilgili konuşmaların olup olmadığını sorduğumuzda ise, %66,3'ü evlerinde çevre sorunlarından bahsettiklerini söylerken %33'ü çevre ile ilgili konulardan konuşulmadığını söylemiştir. Öğrencilere çevre sorunları konusunda duyarlılıkları sorulduğunda ise, %64,2'si gibi çoğunluk bir oran, çevre sorunlarına duyarlı olduğunu söylerken %30,2'si ise çevre

soruna göre duyarlılığın değiştiğini söylemektedir (Tablo 3). Bu durum aynı zamanda yukarıda değindiğimiz konu ile örtüşmekte olup öğrencilerin çevre sorunlarına karşı ilgili olduklarını yani pozitif bir tutum sergilediklerini ancak bu tutumun her konu için geçerli olmadığı konusunun altını çizmektedir. Daha çok gündemde olan ve daha çok konuşulan konular öğrencilerin ilgisini daha fazla çekmektedir. Dolayısıyla aslında çevreye duyarlılar ancak çevre dostu olmayabilirler.

Tablo 3: Öğrencilerin Çevre İle İlgili Eğitim ve İlgileri

	Evet(%)	Hayır (%)	Konuya Göre(%)
Öğrencilerin Çevre İle İlgili Ders Alımları	32,9	67,1	
Çevre Konusunda Ders Dışında Aldıkları Eğitim	8,7	91,3	
Öğrencilerin Çevre Kuruluşlarının Aktivitelerine Katılımları	37,4	62,6	
Ailede Çevre ile İlgili Konuşmalar	66,3	33,7	
Öğrencilerin Çevre Konusunda Duyarlılıkları	64,2	5,6	30,2

Öğrencilerin çevre konusunda aldıkları derslerin ya da eğitimlerin, onları bu konudaki duyarlılıklarına ne kadar katkı sağladığına baktığımız zaman, çevre konusunda duyarlı olduğunu söyleyenlerin %36'sı çevre konusunda ders aldığını söylerken, %64'e yakın kısmı ders almadığını ifade etmiştir. Burada bahsedilen çevre eğitimi öğrencilerin çevre konusunda aldıkları bir dönemlik dersi ifade etmekte olup böyle bir dersin çevre duyarlılığına etkisinin çok olmadığı görülmektedir. Çevre konusunda duyarlı olmadığını söyleyenlerin %86'sı ise çevre konusunda ders almadığını söylemiştir (Tablo 4).

Tablo 4: Çevre Dersi alanların oranı ile Çevreye Karşı duyarlı olanların ortalamasının karşılaştırılması

Çevre Konusunda Duyarlı Olan Öğrenciler (%)				
Çevre Konusunda Ders Alanlar		Evet	Konuya Göre Değişiyor	Hayır
	Evet	36,4	28,8	14,0
	Hayır	63,6	71,2	86,0

Çevresel tutum ölçeğinin ortalama puanı 54,68 olarak tespit edilmiş olup, bu durum ankete katılan öğrencilerin pozitif yönlü bir tutum sahip olduklarını göstermektedir. Öğrencilerin çevresel tutum ölçeğindeki maddelere verdikleri cevaplara bakıldığında, en yüksek ortalama (3,37) çevresel sorunlardan, Türkiye'nin çölleşme sorunu olmadığını ifade eden 6. madde de görülmüştür. Küresel bir çevre sorunu olan ve genel olarak herkesin hem fikir olduğu bu maddeyi 3,31 ortalama ile başka bir çevre sorunu olan, deniz, akarsu ve göllerin kirlendiği haberlerinin abartılı olduğunu ifade eden 4. madde

takip etmektedir. Büyük çoğunluğun katılmadığı bu madde aslında genel bir çevre sorununu ifade etmektedir. En yüksek ortalamaya sahip bir diğer madde ise 3,23 ortalama ile 5. ve 13. maddelerdir.(Madde 5: Güneyde bazı sahillerde görülen deniz kaplumbağalarını koruma çabaları boş işlerle uğraşmaktır. ve Madde 13: Çevre koruma fikri, gelişmekte olan ülkelerin kalkınmasını önlemek için Batılılar tarafından uydurulmuştur.) Öğrencilerin yüksek oranda kesinlikle katılmadıkları bu maddeler öğrencilerin çevre sorunlarına pozitif bakış açısını ifade etmektedir. En düşük ortalama 2,04 ve 2,06 ile madde 17 ve 18'dir . Özel bir çevre sorunu olmayıp sadece sorunlara yaklaşımı ifade eden bu maddelerin ortalaması diğerlerine göre daha düşüktür.

Tablo 4: Öğrencilerin Çevresel Tutum Ölçeği Maddelerine Verdikleri Cevapların Dağılımı

İfadeler	Kesinlikle Katılıyor	Katılıyor	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Ortalama	Standart Sapma
1.Türkiye’de desteklenmesi gereken daha önemli projeler olduğu halde; Dünya Bankası’nın hava kirliliğini ölçme projelerini desteklemesi gereksizdir.	131 (17,5)	132 (17,6)	149 (19,9)	182 (24,3)	154 (20,6)	3,12	1,38
2.Konut ve iş yerlerinde doğalgaz kullanmanın hava kirliliği sorununun çözümüne bir katkısı olamaz.	102 (13,6)	178 (23,8)	162 (21,7)	197 (26,3)	109 (14,6)	3,04	1,27
3.Ozon tabakasına zarar veren, teknoloji ürünlerinin protesto edildiği toplantılar düzenlenmelidir.	283 (37,8)	229 (30,6)	119 (15,9)	76 (10,2)	40 (5,3)	2,14	1,18
4.Deniz, akarsu ve göllerin kirlendiği haberleri abartılıdır.	106 (14,2)	116 (15,5)	125 (16,7)	235 (31,4)	166 (22,2)	3,31	1,35
5.Güneyde bazı sahillerde görülen deniz kaplumbağalarını koruma çabaları boş işlerle uğraşmaktır.	105 (14)	139 (18,6)	159 (21,3)	162 (21,7)	183 (24,5)	3,23	1,37
6.Türkiye’nin çölleşme sorunu yoktur.	110 (14,7)	86 (11,5)	165 (22,1)	189 (25,3)	198 (26,5)	3,37	1,37
7.İnsanların temiz havaya olan ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri için, kentlerin yakınlarda bulunan ormanlık alanlara küçük konutlar yapmaları özendirilmelidir.	244 (32,6)	156 (20,9)	131 (17,5)	108 (14,4)	109 (14,6)	2,57	1,43
8.Hava, su ve toprak tükenmeyen kaynaklardır.	157 (21)	155 (20,7)	124 (16,6)	147 (19,7)	165 (22,1)	3,01	1,45
9.Nükleer deneme yapan, hangi ülke olursa olsun protesto edilmelidir.	303 (40,5)	186 (24,9)	130 (17,4)	82 (11,0)	47 (6,3)	2,17	1,24
10.Hızlı nüfus artışı ciddi bir çevre sorunudur.	258 (34,5)	212 (28,3)	154 (20,6)	83 (11,1)	41 (5,5)	2,24	1,19

11.Geri kalmış ülkelerdeki beslenme yetersizliği, çevre sorunlarının bir sonucudur.	238 (31,8)	188 (25,1)	175 (23,4)	92 (12,3)	55 (7,4)	2,38	1,24
12.Gecekondulaşma bir çevre sorunu değildir.	164 (21,9)	145 (19,4)	146 (19,5)	137 (18,3)	156 (20,9)	2,96	1,44
13.Çevre koruma fikri, gelişmekte olan ülkelerin kalkınmasını önlemek için Batılılar tarafından uydurulmuştur.	114 (15,2)	123 (16,4)	170 (22,7)	158 (21,1)	183 (24,5)	3,23	1,38
14.Çevre sorunlarına duyarlı olunması, bir ülkenin kalkınmasını engellemez.	218 (29,1)	166 (22,2)	152 (20,3)	108 (14,4)	103 (13,8)	2,61	1,39
15.Çevreci grupların ortaya çıkışı, çevreyi korumaktan çok, arkadaş edinme ihtiyacından kaynaklanmaktadır.	140 (18,7)	136 (18,2)	161 (21,5)	154 (20,6)	157 (21,0)	3,06	1,40
16.Ülkelerin, kendi doğal kaynaklarını istedikleri gibi kullanmalarına Birleşmiş Milletler dahil, hiç bir kurum yada kuruluş karışmamalıdır.	174 (23,3)	170 (22,7)	167 (22,3)	130 (17,4)	107 (14,3)	2,76	1,36
17.Gazete; dergi ve televizyonlarda çevre ile ilgili programlara, daha çok yer verilmelidir.	303 (40,5)	231 (30,9)	122 (16,3)	60 (8,0)	32 (4,3)	2,04	1,12
18.Ülkeler, çevre sorunlarını çözmek için Çevre Bakanlıklarını kurmalıdırlar.	311 (41,6)	222 (29,7)	116 (15,5)	56 (7,5)	43 (5,7)	2,06	1,17

T- Testi ve Varyans Analizi

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetlerine göre çevresel tutumlarında farklılık olup olmadığına baktığımız zaman, cinsiyet durumu ile çevresel tutum ölçeğinin puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($0,095 > 0,05$). Başka bir ifade öğrencilerin cinsiyetinin pozitif tutum yönünde bir etkisi bulunmamaktadır. Çevre konusunda eğitim alan öğrencilerin çevresel tutumlarında bir farklılık olup olmadığına baktığımız zaman çevresel tutum ölçeği puan ortalamalarında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($0,789 > 0,05$). Öğrencilerin çevre duyarlılığında çevre eğitiminin bir etkisinin olmaması gibi, tutum ölçeğinde çevre dersi de farklılık yaratmamıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşları ile çevresel tutum ölçeği puan ortalamalarına arasında yapılan varyans analizinde anlamlı fark bulunmuştur. ($F=5,441$, $p < 0,05$) Bu farkın nereden kaynaklandığını belirlemek üzere yapılan Tukey testi ile farkın 25-28 yaş grubundan kaynaklandığı görülmüştür. Bu yaş grubunun ortalaması diğer yaş gruplarına göre daha azdır. Bunun nedeni bu yaş grubundaki öğrenci sayısının diğer yaş gruplarına göre daha az olması olabilir.

Öğrencilerin sınıf düzeylerine göre çevresel tutumlarında farklılık olup olmadığına bakıldığı zaman, anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($F=3,829$, $p < 0,05$). Farkın nedeni hazırlık sınıfı öğrencilerinden kaynaklanmakta olup, okula yeni gelen öğrencilerin çevre konusunda henüz bilinçlenmemiş oldukları düşünülmektedir.

Ailelerin yaşadıkları yer ya da öğrencilerin büyüdüğü yerleşim yerlerinin sahip oldukları çevre tutumu konusunda etkili olduğu düşünülmektedir. Çevre konusunda aktif hareketlerin ve eylemlerin olduğu büyük yerleşim yerlerinde öğrencilerin bu konuya dikkatleri daha fazla çekilmektedir. Ancak araştırmada öğrencilerin ailelerinin yerleşim yerleri arasında çevresel tutum açısından anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($F=2,179$, $p>0,05$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin çevresel tutum ölçeği puan ortalamalarının ailelerinin mesleklerine göre farklılık gösterip göstermediğine bakıldığında ise, annenin mesleğine göre anlamlı bir farklılık bulunmazken ($F=1,919$, $p>0,05$) babanın mesleği açısından varyans analizinde anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. ($F=5,549$, $p<0,001$) Fark, babası memur olan öğrencilerden kaynaklanmaktadır. Bu öğrencilerin ortalamasının diğer gruplara göre daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Annelerin genellikle ev kadını olması ve babanın aile içinde daha aktif olmasının bu sonucun nedenlerinden biri olduğu düşünülmektedir.

Öğrencilerin ailelerinin eğitim durumlarına göre çevresel tutum ölçeği puan ortalamalarına göre varyans analizi yapıldığında, annelerin eğitimleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($F= 1,343$, $p>0,05$) Ancak babaların eğitimleri ile çevresel tutum ölçeği ortalaması arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır ($F=4,710$, $p<0,05$). Farkın nedeni üniversite eğitime sahip babalardan kaynaklanmaktadır. Babası ilköğretim mezunu olan öğrenciler en yüksek ortalamaya sahipken, babası üniversite mezunu olan öğrencilerin ortalaması en düşüktür (Tablo 5).

Tablo 5: Öğrencilerin çevresel tutum puan ortalamalarının sosyo demografik özelliklerine göre dağılımı

Özellik	N	Ort.	S.sap.	t Değeri	p Değeri
Cinsiyet	Kız	475	53,51 9,11	1,672	,095
	Erkek	273	52,37 8,71		
Çevre Dersi	Evet	245	52,94 9,31	-0,267	,789
	Hayır	499	53,13		
Ailenin Yaşadığı Yer ,114	İl	603	54,93	10,26	F:2,179
	İlçe	123	53,22	9,79	
	Köy	9	50,49	10,60	
Yaş ,001	17-20	321	54,25	8,68	F:5,441
	21-24	361	52,70	9,15	
	25-28	54	49,45	7,93	
	29-32	12	50,39	10,90	
	Serbest Mes.	230	56,35	11,01	

Baba ,001	Memur	194	52,53	10,06	F :5,549	
Mesleği	İşçi	273	54,44	9,26		
	Çalışmıyor	49	56,39	10,15		
Anne Mesleği	Memur	Serbest Mes. 72	54,74	9,09		
		88	53,68	9,88	F:1,919	,125
	İşçi	137	53,18	10,64		
	Çalışmıyor	450	55,34	10,23		
Sınıf Düzeyi	Hazırlık sınıfı	36	49,13	7,16		
	1. sınıf	239	54,45	9,28		
	2. sınıf	352	52,75	8,94	F:3,829	,004
	3. sınıf	89	53,26	8,75		
	4. sınıf	32	50,80	7,78		
Babanın Eğitim Düzeyi ,000	Okuryazar	17	54,31	14,27		
	İlköğretim	164	57,04	9,89		
	Ortaokul	173	55,63	9,52	F:4,710	
	Lise	233	54,27	10,49		
	Üniversite	141	51,74	9,88		
	Lisansüstü	20	53,02	7,35		
Annenin Eğitim Düzeyi ,244	Okuryazar	48	54,60	11,77		
	İlköğretim	240	55,68	10,16		
	Ortaokul	191	54,92	10,01	F:1,343	
	Lise	177	54,09	10,06		
	Üniversite	78	53,02	10,34		
	Lisansüstü	14	51,22	5,57		

Sonuç

Çevre küresel bir kamu maldır ve çevrenin kirlenmesi, bozulması, tüketilmesi gibi problemlerin çözümü ya da en aza indirilmesi için yapılacak olan çalışmalar, bu tür küresel mallarının sürekliliğinin sağlanması ve insanlığın bunlardan faydalanması için gerekli olup ortak bir akli ve hareketi gerektirir. Ortak hareket edilmesi içinde insanların çevre konusunda pozitif duyarlılığa sahip olması ve çevre dostu olması gerekir. Üniversite öğrencilerinin çevresel tutumlarını belirlemek üzere yapılan bu araştırmada, öncelikle öğrencilerin genel olarak pozitif yönlü bir tutuma sahip oldukları görülmüştür. Başka bir ifade ile çevreyi korumaya ya da korumaya katkıda eylemlere olumlu baktıkları tespit edilmiştir. Ancak şunu da not etmek gerekir ki, pozitif tutuma sahip olmalarına rağmen, çevre aktivitelerine katılımlarında aynı olumlu frekansa sahip değillerdir. Bunda sosyal normlar gibi başka faktörlerin de etkisinin olduğu tahmin edilmektedir.

Çevresel tutumun belirlenmesinde insanların bu konuda aldıkları eğitimlerin önemi büyüktür. Her eğitimde olduğu gibi çevre eğitiminde de temel amaç, bireyde davranış değişikliği oluşturabilmektir. Ancak araştırmada tespit edilmiştir ki, eğitimin sadece okulda ders olarak alınmasının öğrencilerin çevre konusunda geliştirdikleri tutum açısından büyük bir önemi yoktur. Çünkü çevre ile ilgili ders almayan öğrencilerin de çevreye karşı duyarlılıkları hayli yüksektir. Burada ailede verilen eğitimin de önemli bir yer tuttuğu düşünülmektedir. Çalışmada çevresel tutum, değişkenler açısından da analiz edilmiş olup cinsiyet, çevre dersi, ailenin oturduğu yer, annenin eğitim düzeyi ve mesleğinin tutum belirlemede farklılık yaratmadığı buna karşılık yaşın, babanın mesleği ve eğitiminin ve öğrencilerin sınıf düzeyinin farklılık yarattığı tespit edilmiştir.

Genel olarak öğrencilerin çok tanıdık ya da bilindik çevre konularında olumlu cevap vermeleri tutum ile çevre dostu arasındaki mesafeyi göstermektedir. Bu tür çalışmaların çoğalması çevresel farkındalığın artırılmasında, çevre konusunda önemli stratejilerin belirlenmesinde önemlidir.

Kaynakça

- Aydın, F., Çepni, O. (2010), "University Students' Attitudes towards Environmental problems: A Case Study from Turkey", **International Journal of the Physical Sciences**, 5(17), 2715-2720.
- Berberoğlu, G. , Tosunoğlu C.(1995), "Exploratory and Confirmatory Factor Analyses of an Environmental Attitude Scale (EAS) for Turkish University Students", **Journal of Environmental Education**, 26(3), 40-44.
- Budak D.B., Budak F, Zaimoğlu Z., Kekeç S. and Sucu M.Y (2005), "Behavior and Attitudes of Students towards Environmental Issues at Faculty of Agriculture Turkey", **Journal of Applied Sciences**, 5, 1224-1227.
- Fernández, R., Rodríguez Barreiro, L. M., Carrasquer, J. (2007)," Evaluation of Environmental Attitudes: Analysis and Results of a scale Applied to University Students", **Science Education**, 91, 908-100.
- Hadlock, T. D., J. A. Beckwith.(2002), "Recommendations to Improve Recovery of Endangered Species in the United States", **Human Dimensions of Wildlife**, 7, 37-53.
- Heyl, M, Díaz, M.E, Cifuentes, L.(2013), "Environmental Attitudes And Behaviors Of College Students: A Case Study Conducted At a Chilean University", **Revista Latinoamericana de Psicología**, 45 (3), 489-502.

- Kollmuss, A., Agyema, J. (2002), "Mind the Gap: why do people act environmentally and what are the barriers to pro-environmental behavior", **Environmental Education Research**, 8(3), 239-260.
- Lehman, F. K., Geller, E.S. (2004), "Behavior Analysis and Environmental Protection: Accomplishments And Potential For More", **Behavior and Social Issues**, 13(1), 13-32.
- Müderrisoğlu, H., Altanla, A. (2011), "Attitudes and Behaviors of Undergraduate Students toward Environmental Issues", **International Journal of Environmental Science and Technology**, 8 (1), 159-168.
- Oskamp, S. (2000), "A Sustainable Future for Humanity? How Can Psychology Help? ", **American Psychologist**, 55, 496-508.
- Talay İ, Gündüz S, Akpınar N, (2004)," The Determination of Environmental Awareness of University Students. A Case Study: Ankara University, Turkey", **International Journal of Environment and Pollution**, 21, 293-308.
- Thiengkamol, N., Thiengkamol, T. (2012),"Factor Affecting Villagers Participation in Community Environment Development", **Mediterranean Journal of Social Sciences**, 3(11), 536 - 540.
- Tuncer, G., Ertepinar, H., Tekkaya, C., Sungur, S. (2005)," Environmental Attitudes of Young People in Turkey: Effects of School Type and Gender", **Environmental Education Research**, 11(2), 215-223.
- Uitto, A., Lavonen, J., Byman, R., Juuti, K., Meisalo, V. (2011)," Secondary School Students' Interests, Attitudes and Values Concerning School Science Related Environmental Issues in Finland", **Environmental Education Research**, 17(2), 167-186.
- Walther, G., Berger, S., Skyes, M. (2005)," An Ecological 'Footprint' of Climate Change", **Proceedings of the Royal Society London, Biological Series**, 272, 1427-1432.
- Winter, D. D. (1996), "Ecological Psychology: Healing the Split between Planet and Self", New York: Harper Collins.
- <http://populationpyramid.net/world/2015/>, (Er.Trh:9.04.2015)
- <http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=45165#.VSpCaJUfrIU>, (Er.Trh:9.04.2015)

ENVIRONMENTAL ATTITUDES AND BEHAVIORS OF COLLEGE STUDENTS: A CASE STUDY CONDUCTED AT A KOCAELI UNIVERSITESI

Ayşegül KANBAK *

Abstract

Encouraging the adoption of a pro-environmental behavior is critical in order to reduce the environmental impacts and to move toward a more sustainable future. University education plays an important role in training individual who have an important role in protecting the environment in the future. The aim of this study is to identify university students attitudes and behaviors and to determine whether there are significant differences between college students depending on their environmental course, age, gender, class level, settlement, parental education, parental occupation. This study was carried out with 748 university students attending to the Kocaeli University. The instrument used for data collection is the Environmental Attitudes Scale and a socio-demographic questionnaire form. Although student's attitude toward environmental issues differs regarding age, class level, fathers education and occupation and whether the students took lesson about environment issues doesn't differ regarding mother's educational level, occupation, gender, settlement.

Keywords: Environmental attitudes, Pro-environmental behavior, Environmental

* Batman University, akanbak@gmail.com